

De haven van Oostende in de achttiende eeuw (2)

(nvdr: Volgende 3 bijdragen/kaarten zijn aanvullingen bij het artikel dat in het vorige nummer verscheen)

1. Plan van Oostende augustus 1752

Plan van Oostende en omgeving opgemaakt ter gelegenheid van het bezoek van Markies Botta-Adorno, gevolmachtigde van de Keizerin-Koningin (nvdr Maria-Theresia) der Nederlanden, op 24 en 25 augustus 1752. Hij kwam zich van de toestand vergewissen na de instorting van de sluizen van Schlick (sic = Slyckens) op de 13de augustus 1752.

"In 1676 werd het kanaal van Oostende naar Brugge, aan Sas-Slyckens, ten zuidoosten van de stad Oostende, voorzien van sluizen, die werden verdedigd door het fort St.-Philippe".

(Uit tent.cat. 'De havens aan de kust en aan het Zwin - doorheen oude plannen en luchtfoto's, 1986, blz. 61)

LEGENDE (handschrift 450 x 575, Algemeen Rijksarchief, kaarten en plannen, Inventaris in hs. Nr. 5569; fotoverzameling nr. 6436)

A. Rede van Oostende.

B. Fort van Slyckens, eigenlijk Fort St.-Philippe.

C. Kroonwerk dat het sluisencomplex beschermt.

D. Sluis van Slyckens.

E. Een dam die men geprobeerd heeft op te werpen om het vloedzeewater af te dammen na de instorting van de sluis. De afgevaardigden van de Staten van Vlaanderen hebben het project niet verwezenlijkt op advies van Markies de Botta en kolonel-ingenieur Spallaert.

F. Zwakke plaats in de dijk die verhoogd en verstevigd werd na de instorting van de sluis.

G. Twee bastions die op advies van de Markies de Botta - hij was toen ter plaatse - afgebroken moesten worden om de dijk te verstevigen.

H. Eveneens een zwak punt in de dijk, op dezelfde manier verhoogd en verstevigd.

I. Kleine sluis 'Verloren kost' genaamd, gebouwd in 1742 met de bedoeling het water van het kanaal te spuien via de kleine kreek naar de Gouwelozeekreek ("Creque Gauloise") die deel uitmaakt van de haven (dit bij het herstellen van de sluis van Slyckens). Deze sluis kostte 100.000 guldens maar ze werd niet beter uitgewerkt. Er wordt aan gewerkt. In verband hiermee wordt een voordijk gebouwd. De sluis heeft twee sluisdeuren (openingen) die heel nauw zijn; de ene slechts 14 voet, de andere 15 voet. Wanneer de sluis voltooid zal zijn, zal men de kanaaldijk die de kleine kreek van de Gouwelozeekreek scheidt doorbreken om zo de binnenlanders door te laten.

K. Kleine kreek.

L. Gouwelozeekreek. Met volle zeilen en bij hoog water kunnen de grootste schepen opvaren. Op 24 augustus 1757 op de plaats M werden 4 schepen uit Dantzig/Gdansk en Hamburg, met een tonnemaat van 600 ton en geladen met boomstammen voor de zagerijen, met kanonschoten door de markies de Botta begroet

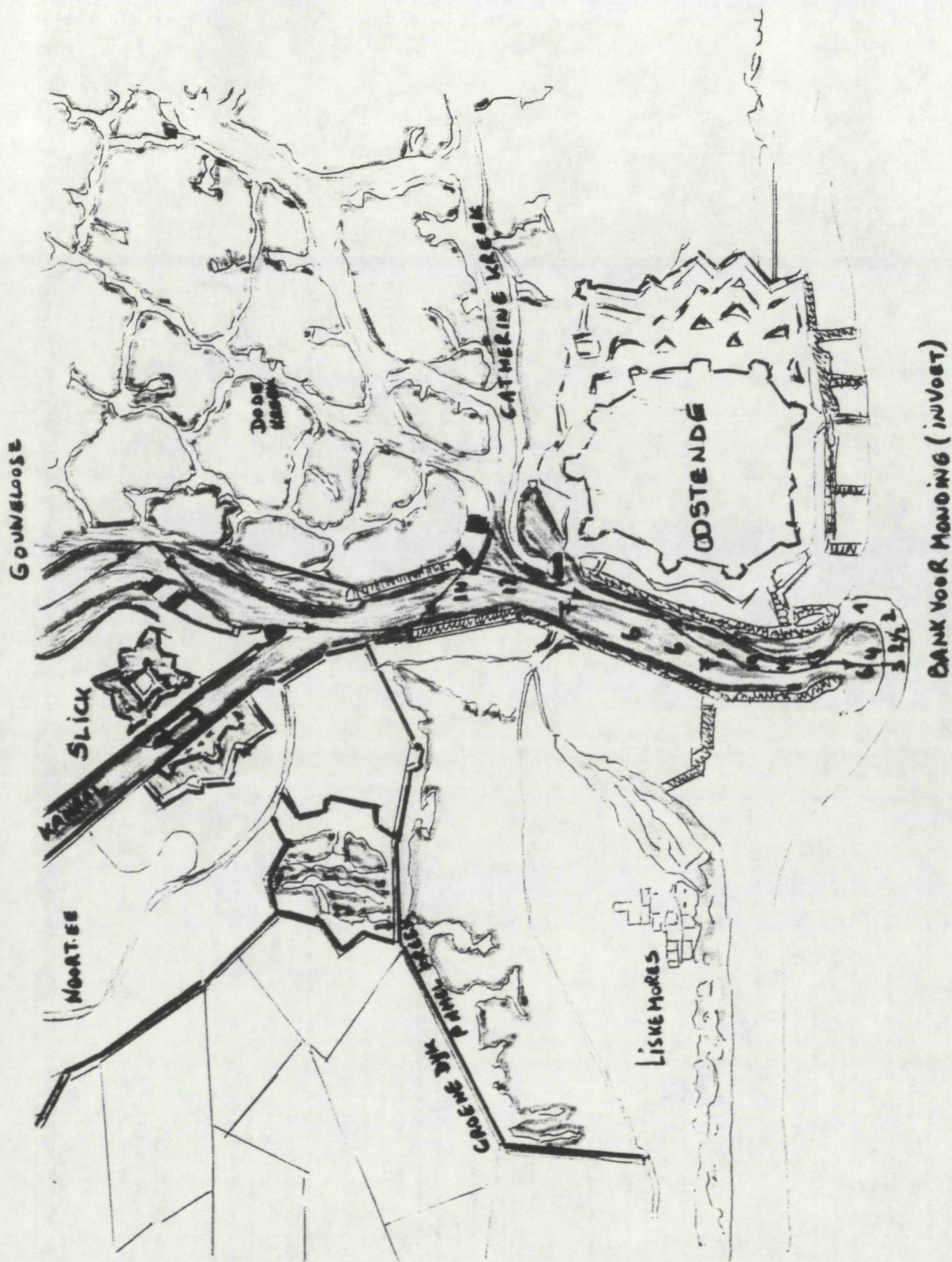
N. Uitstekend gelegen plaats van de Zaagmolens, aan beide zijden van de kreek op een verhoogd terrein. De boomstammen worden op de wallen van de kreek gelost; het gezaagd hout wordt op binnenschepen geladen met het achterland als bestemming via de Verloren kost-sluis.

O. Artilleriemagazijn, ankers, tuigage voor zeilschepen, provisies van de provincie, sluiswachterwoning, andere gebouwen.

P. Aanvang van de dijkwerken in opdracht van de Staten van Vlaanderen na het vertrek van de Markies de Botta. Ze beginnen aan het fort van "Schlick" en zullen eindigen aan de kop van het metselwerk van het oude sluisdok dat er nog is. Het doel van deze dijk is om het water via de verlaten (q) en (q) te laten wegvloeien naar de dijk van het kroonwerk, omdat dit beter bestand is tegen de druk van het water.

(Een nieuwe meer oostelijk aangelegde sluis werd voltooid in 1758)

2. Situatieschets van de Oostendse haven in 1724



SITUATIE VAN HAVEN -
DIEPTES - RICHTING STROOM

1724

3. Memorie kolonel-ingenieur R. Spalart, 20 april 1753 (zie vorig nummer)

Het staat vast dat Vlaanderen ten alle tijde van plan is om de haven te onderhouden en dit ook te bestendigen met de aanleg van spuisluizen. De afgevaardigden dringen er ten stelligste op aan om hun verwachtingen te verwezenlijken. Bij de uitvoering ervan zie de volgende planning.

HET ONTWERP

Het bouwen van een nieuwe kom met verschillende spuisluizen bovenwaarts van de ingestorte sluizen van Slykens. De afstand tot de havenmond bedraagt ongeveer 1500 toises (1 toise = 1,949 m).

De richting van de stroom zal dan niet rechtstreeks in de havengeul uitmonden maar wel op de zijkanten, wat een bijkomend probleem zal veroorzaken, wat ten stelligste vermeden moet worden.

De gezamenlijke openingen van de spuisluizen hebben een breedte van 56 voet, wat veel te klein is t.o.v. de breedte van de havenmond, die 400 voet breed is. Deze bevinding wordt door de ontwerpers onderschreven en bijgevolg zullen twee bijkomende sluizen aangelegd moeten worden om het effect te optimaliseren.

Zo zal men, als gepland, de Gouwelozeekreek afsluiten en twee sluizen bouwen, die dan wel in de as van de havengeul liggen, met een opening van 12 voet elk, die een krachtiger debiet zouden opleveren. Het spuiwater zou dan ongeremd de geul uitschuren. Met deze verklaring is het logisch dat er een meerkost zal zijn om dit plan te realiseren, kortom, de stroming in de richting van de geul, de breedte van de openingen, als de afstand tot de havenmond. Zo blijkt ook uit die verklaring dat de 80 voet-openingen vol-

doende zullen zijn om de haven van Oostende te kunnen onderhouden. Dit was ten andere ook het oordeel van de heren Jeanti, Frétière en Arnaud (vereniging van Duinkerke aannemers).

Bijgevolg stelt men een ander project voor, weliswaar volgens hetzelfde ontwerp (men moet maar het plan goed bekijken, sic) om tot de conclusie te komen. Als men de haven van Oostende wil onderhouden en uitdiepen dan zal dat alleen maar resultaat opleveren als men rekening zal houden met zowel de richting in het midden van de geul, als de afstand van de havenmonden, zo ongeveer 800 toises, als het volume water, onafhankelijk van het getij, en bovendien moet dit gebeuren zonder oponthoud voor de scheepvaart naar het kanaal van Brugge.

Een uitvoerige verwijzing naar het plan zullen de zaken verduidelijken.

VERWIJZINGEN - (RENVOIS)

A. Plaats van de spuisluizen, richting de havenmond. Het bouwen van de sluizen zal gemakkelijk uitvoerbaar zijn als men dat wil. Er zullen 6 doorgangen zijn van 15 voet elk, in totaal 90 voet die men indien nodig dagelijks via verlaten open en dicht zal maken. Dezelfde kreken en polders, die nu voor de nodige uitschuring moeten zorgen, zullen als kom dienen voor het nodige volume water van de sluizen, die men altijd op peil zal houden.

B. Bouwen van een dijk in de Gouweloose, na de voltooiing van de werken.

C. Plaats van de nieuwe kom ten behoeve van de scheepvaart op het kanaal naar Brugge. Men zal alle voorzorgen moeten

nemen om de nefaste invloed van eb en vloed in de toekomst te bestrijden, vooral de aanlanding (verzanding) voor de sluis.

D. De ruïnes van de sluis van Slykens, die men in zekere (beperkte) mate nog zal kunnen gebruiken, zolang men de nieuwe kom ten behoeve van de scheepvaart aan het aanleggen is. Deze sluis kan nog gebruikt worden als afwateringskanaal van het hinterland van Oostende tot Sluis.

Dit zal geen grotere uitgaven vergen. Men moet enkel de breedte van de drempel halveren (4 à 5 voet) met een muur of pijler om zo twee uitgangen te vormen. De oude grachten moet men uitdiepen en schoonmaken en men moet nieuwe graven om het nodige volume water aan te voeren richting Oostende.

E. Voorzorgssluis (Verloren Kost) bij de uitvoering havenwerken.

De twee volgende werken F en G horen niet rechtstreeks bij het ontwerp: 1° F: ter bevordering van de havenactiviteiten; 2° G: verbetering ter plaatse.

F. Verlenging van het havendok, dat door de Catherinasluis zal onderhouden en gereinigd worden.

G. Spuisluis ten behoeve van een nieuwe haven in het westen van Oostende om een beleg van uit de duinen in het westen van Oostende te bemoeilijken. (cfr. beleg van 1745).

Ziedaar bondig wat voor Vlaanderen goed zal uitkomen en voor de veiligheid en de duurzaamheid van de haven en om het een en het ander in overeenstemming te brengen, in dienst van hare Majesteit.

Om de vergelijking volledig te maken met het afgewezen project van de heren Jeanti & C° getaxeerd op 13 of 14 honderdduizend gulden (salvo justo - juist bedrag) geven wij ook de uitgaven van gelijkwaar-

dige werken die in Vlaanderen op staatskosten werden uitgevoerd.

De 6 openingen in de Spuikom A zullen 3 x de kosten zijn van Sluis E (Verloren Kost). $150.000 \text{ fl} \times 3 = 450.000 \text{ fl}$.

De scheepvaartbassins die men in Gent en Brugge gebouwd heeft, waren niet meer dan 150.000 gulden elk.

Het project C zal zeker 3 à 4 maal meer kosten dan bovenvermelde werken, omdat enerzijds de dikte van de fundaties hier 8 Franse voet moet zijn, wat in Brugge en Gent met 6 Franse voet voldoende was = 600.000 fl.

De indijking van de Gouweloosekreek zal niet minder duur uitvallen dan de dijk die men zuidelijk de ingestorte sluis zal bouwen, aangezien deze korter gemaakt zullen worden en het ene het andere compenseert = 150.000 fl.

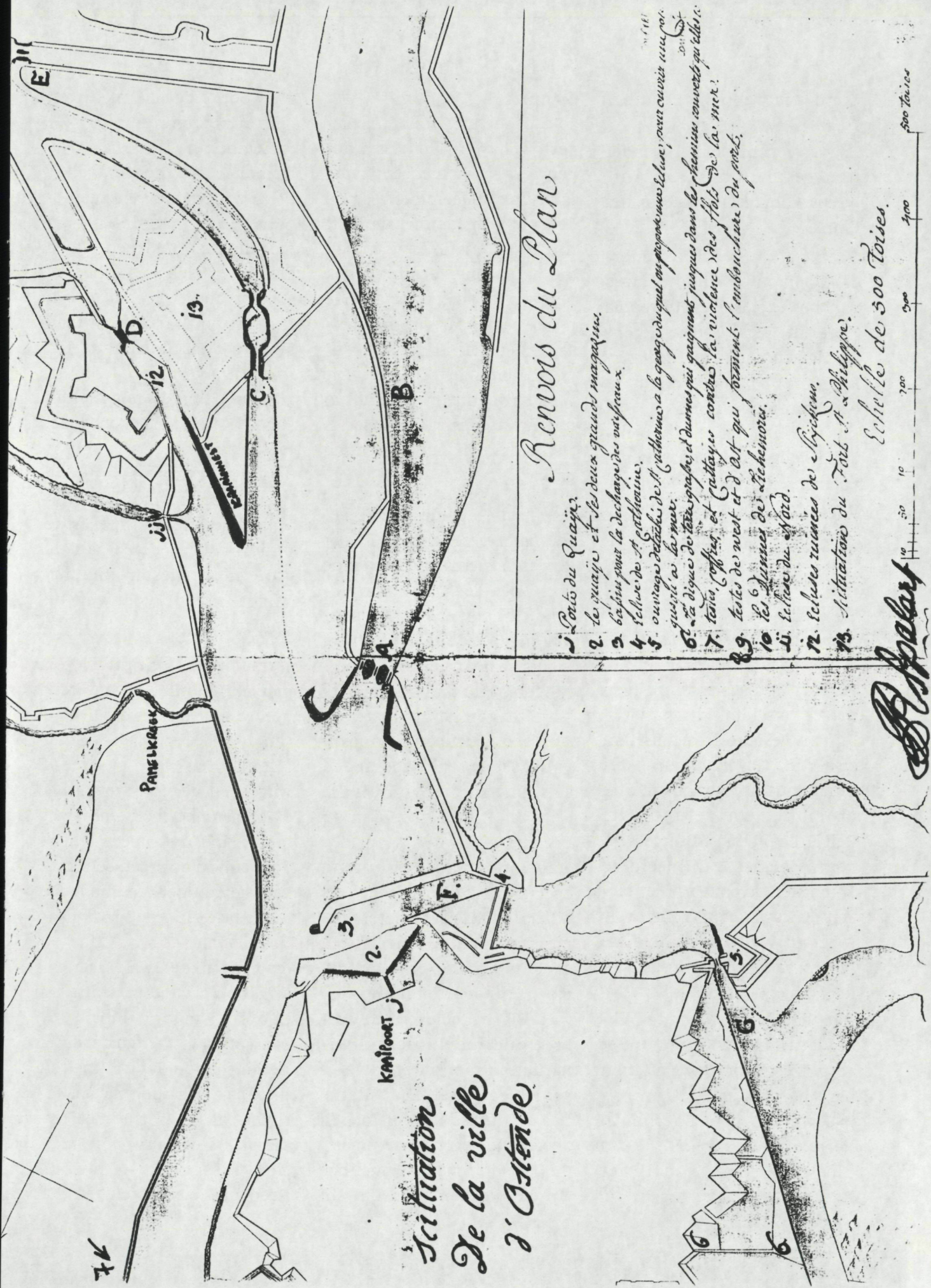
Voor hei- en rijswerken, aanvoer van gronden en eventuele onvoorziene werken = 200.000 fl.

Totaal = 1.400.000 fl.

BESLUIT

Zo men aan deze cijfers twijfelt, kan men met voorgaande kosten van dergelijke werken een klare en onbevooroordeelde vergelijking maken. Vervolgens moet men maar uitpluizen en ter plaatse gaan vergelijken van wat we nu voorstellen dat moet verwezenlijkt worden en komt men tot de bevinding dat het niet strookt met wat we voorstellen, dat men het afkeure. Degene die het veroordelen zullen tenslotte niets meer in het vooruitzicht hebben.

Er zijn in Europa toch nog bekwame mensen met een gezond verstand om een zo belangrijke zaak ter harte te nemen. Vlaanderen eist het en hare Majesteit heeft het zich ter harte genomen.



*Situation
De la ville
d'Ortende*

Renvois du Plan

1. Ports du Quai.
2. Le quai et les deux grands magasins.
3. Bassin pour la recharge des vaisseaux.
4. Scluse de St. Catharina.
5. Ouvrages detachez de St. Catharina a la gorge du canal en regardant vers l'Est, pour servir au port, jusqu'à la mer.
6. La digue de terregrafs, et dunes qui garnissent jusques dans les chemins couverts qui elle.
7. Tatis, coffres, et Catteses contre la violence des flots de la mer.
8. Tatis de west et d'Est qui ferment l'embouchure du port.
9. Les Janus de Schemora.
10. Scluse du Nord.
11. Scluse ruines de Schemora.
12. Situation du Fort St. Philippe.
13. Situation du Fort St. Philippe.

Apalant

Echelle de 500 Toises.